

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТРАНСПОРТУ
Кафедра економіки та управління виробничим
і комерційним бізнесом

Методичні вказівки
до практичних занять з дисципліни
«Аналіз господарської діяльності»
Частина 3

Харків - 2015

Методичні вказівки розглянуто і рекомендовано до друку на засіданні кафедри економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом 3 лютого 2015 р., протокол № 7.

Рекомендується для студентів напряму 6.030509 «Облік і аудит» усіх форм навчання.

Укладачі:

доц. І.В. Токмакова,
асист. М.В. Корінь

Рецензент

доц. В.О. Зубенко

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять з дисципліни
«АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Частина 3

Відповідальний за випуск Корінь М.В.

Редактор Еткало О.О.

Підписано до друку 16.03.15 р.

Формат паперу 60x84 1/16. Папір писальний.

Умовн.-друк.арк. 1,0. Тираж 50. Замовлення №

Видавець та виготовлювач Українська державна академія залізничного транспорту,
61050, Харків-50, майдан Фейербаха, 7.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2874 від 12.06.2007 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Тема 9. Аналіз собівартості продукції (робіт, послуг) та витрат діяльності підприємства.....	5
Тема 10. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства.....	25
Список літератури.....	38

Вступ

Методичні вказівки призначені для закріплення теоретичних знань і практичних навичок студентів з дисципліни «Аналіз господарської діяльності». У вказівках містяться основні поняття тем, посилання на літературу, контрольні питання, тестові завдання з кожної теми, а також приклади розв'язання задач та завдання для самостійної роботи.

У завданнях, призначених для самостійної роботи студента, наводиться 25 варіантів вихідних даних, які подано у вигляді інтервалу. Згідно з номером за списком групи студент визначає власний варіант вихідних даних. Наприклад, якщо обсяг виробництва продукції подано у вигляді інтервалу 1200...1275 тис. грн., варіант студента згідно зі списком – 15-й і на його основі визначається крок зміни цього показника таким чином:

$$\frac{1275 - 1200}{25} = 3 \text{ тис.грн.}$$

Потім для 15-го варіанта знаходимо значення показника:

$$1200 + 3 * 15 = 1245 \text{ тис.грн.}$$

У тому випадку, якщо у вихідних даних задачі не визначено інтервал значень показника, то ці дані однакові для всіх варіантів.

Методичною основою виконання наведених завдань є ці методичні вказівки, а також підручники, навчальні посібники з дисциплін «Аналіз господарської діяльності», «Економічний аналіз», перелік яких наведено наприкінці цих методичних вказівок, а також статті у фахових економічних виданнях («Економіка України», «Економіст», «Фінанси України» та ін.).

Основний зміст навчальної дисципліни розкривається у двох модулях, які містять 12 тем, оволодівши якими студент повинен уміти застосовувати методи аналізу господарської діяльності, оцінювати роботу господарських підприємств та організацій, визначати доцільність використання ресурсів, виконувати пошук і обчислення резервів підвищення рівня ефективності

виробництва, а також використовувати набуті знання та інформацію для розв'язання економічних проблем і формування на цій основі потрібних управлінських рішень та пропозицій.

ТЕМА 9. АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ (РОБІТ, ПОСЛУГ) ТА ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Перелік основних питань

- 9.1 Завдання, об'єкти, інформаційні джерела аналізу.
- 9.2 Класифікація витрат.
- 9.3 Етапи аналізу.
- 9.4 Аналіз витрат діяльності та операційних витрат.
- 9.5 Факторний аналіз собівартості товарного випуску.
- 9.6 Аналіз витрат на 1 грн товарної продукції.
- 9.7 Аналіз собівартості найважливіших виробів.
- 9.8 Аналіз прямих витрат.
- 9.9 Аналіз непрямих витрат.
- 9.10 Аналіз резервів зниження собівартості та витрат діяльності.

Література [1-3, 6, 11, 12].

Питання до самоконтролю

- 1 У чому полягають завдання аналізу витрат?
- 2 Розкрийте види витрат за класифікаційними ознаками для цілей аналізу.
- 3 Які фактори впливають на загальну суму витрат?
- 4 Охарактеризуйте показник «витрати на 1 грн товарної продукції»? Назвіть фактори, що впливають на зміну цього показника.
- 5 Яким чином виконується аналіз витрат за статтями?
- 6 Розкрийте порядок аналізу собівартості окремих видів продукції?

7 Які витрати відносять до прямих? Назвіть фактори, що впливають на прямі матеріальні та трудові витрати.

8 Охарактеризуйте фактори, що впливають на комплексні статті витрат.

9 У чому полягає різниця між постійними та змінними витратами, як вони впливають на показники ефективності діяльності підприємства?

10 Назвіть основні шляхи зниження витрат. У якому порядку визначають резерви зниження собівартості продукції?

Тести

Q1 Характер виробництва (матеріаломістке, трудомістке, фондомістке) можна проаналізувати на основі:

- V1 статей витрат;
- V2 елементів витрат;
- V3 прямих витрат;
- V4 основних витрат.

Q2 Залежно від способу віднесення на собівартість окремих видів продукції розрізняють витрати:

- V1 постійні;
- V2 накладні;
- V3 прямі і непрямі;
- V4 продуктивні.

Q3 До прямих не належать витрати:

- V1 на сировину і матеріали;
- V2 на заробітну плату основних робітників;
- V3 на паливо й електроенергію на технологічні цілі;
- V4 пов'язані з підготовкою та освоєнням виробництва;
- V5 загальновиробничі витрати.

Q4 У виробничу собівартість не включають витрати підприємства на:

- V1 сировину і матеріали;
- V2 заробітну плату основних робітників;
- V3 утримання та експлуатацію устаткування;
- V4 збут продукції.

Q5 Повна собівартість реалізованої продукції складається із:

V1 виробничої собівартості реалізованої продукції і витрат на збут;

V2 виробничої собівартості реалізованої продукції, адміністративних витрат і витрат на збут;

V3 виробничої собівартості реалізованої продукції, адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат;

V4 виробничої собівартості реалізованої продукції, адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат, фінансових витрат.

Q6 Рівень витрат на 1 грн гривню продукції визначається відношенням:

V1 обсягу продукції в оптових цінах до повної собівартості продукції;

V2 виробничої собівартості продукції до обсягу продукції в оптових цінах;

V3 повної собівартості продукції до обсягу продукції в оптових цінах;

V4 обсягу продукції в оптових цінах до виробничої собівартості продукції.

Q7 Витрати підприємства не можуть бути одночасно:

V1 постійними і змінними;

V2 постійними і залежними;

V3 основними і валовими.

Q8 Який показник не використовується при розрахунку собівартості:

V1 рентабельність;

V2 витрати;

V3 випуск продукції.

Q9 Якої собівартості не існує:

V1 виробничої;

V2 повної;

V3 основної.

Q10 Які витрати не плануються:

V1 на утримання й експлуатацію устаткування;

V2 загальновиробничі;

V3 втрати від браку;

V4 позавиробничі.

Q11 Чим визначаються методи калькулювання собівартості:

V1 попитом та пропозицією на ринку;

V2 галузевими положеннями;

V3 фінансовим станом підприємства.

Q12 Який фактор не впливає на величину собівартості:

V1 структура й асортимент продукції;

V2 ціна продукції;

V3 накладні витрати;

V4 календарний фонд робочого часу.

Q13 Яка собівартість більша:

V1 виробнича;

V2 повна.

Q14 У якому випадку собівартість продукції знижується:

V1 якщо скорочується обсяг продукції;

V2 якщо зростає рівень продуктивності праці;

V3 якщо вводяться в експлуатацію основні фонди;

V4 якщо збільшується середньомісячна зарплата.

Q15 Підвищення технічного рівня виробництва не дає змоги знизити витрати за рахунок:

V1 скорочення браку;

V2 росту продуктивності праці;

V3 зниження середньомісячної зарплати;

V4 скорочення матеріальних витрат.

Q16 За інших рівних умов підприємство працює неефективно, якщо зростання витрат обумовлено:

V1 ростом випуску продукції;

V2 зміною технології;

V3 розширенням асортименту;
V4 ростом чисельності.

Q17 Основним джерелом зниження собівартості є витрати:
V1 постійні;
V2 змінні.

Q18 План по собівартості вважається виконаним, якщо фактичні витрати:

V1 нижче планових;
V2 вище планових.

Q19 Для того, щоб визначити вплив змінної собівартості виробів на собівартість товарного випуску, необхідно:

V1 з фактичної змінної собівартості товарного випуску відрахувати змінну собівартість товарного випуску, розраховану виходячи з планової змінної собівартості кожного виробу та фактичного обсягу виробництва;

V2 зі змінної собівартості товарного випуску, розрахованої виходячи з планової змінної собівартості кожного виробу та фактичного обсягу виробництва, відрахувати планову змінну собівартість товарного випуску;

V3 з фактичної змінної собівартості товарного випуску відрахувати планову змінну собівартість товарного випуску.

Q20 При зменшенні в обсязі випуску продукції питомої ваги виробів з найменшою собівартістю собівартість товарного випуску:

V1 не зміниться;
V2 зросте;
V3 зменшиться.

Q21 При зростанні у випуску продукції питомої ваги виробів з найнижчою матеріаломісткістю матеріальні витрати на виробництво:

V1 не зміняться;
V2 зростуть;
V3 зменшаться.

Q22 Якщо у поточному періоді порівняно з планом рівень безповоротних відходів зросте на 10 тис. грн, матеріальні витрати на продукцію:

V1 зростуть на 10 тис. грн;

V2 зменшаться на 10 тис. грн;

V3 не зміняться.

Q23 Для того, щоб визначити вплив зміни обсягу товарного випуску на зміну собівартості товарного випуску, необхідно:

V1 з фактичної змінної собівартості товарного випуску відрахувати змінну собівартість товарного випуску, розраховану виходячи з планової змінної собівартості кожного виробу та фактичного обсягу виробництва;

V2 зі змінної собівартості товарного випуску, розрахованої виходячи з планової змінної собівартості кожного виробу та фактичного обсягу виробництва, відрахувати планову змінну собівартість товарного випуску;

V3 з фактичної змінної собівартості товарного випуску відрахувати планову змінну собівартість товарного випуску.

Q24 При зростанні обсягів виробництва продукції та незмінних цінах на сировину, матеріали, енергію загальні витрати на виробництво продукції:

V1 зменшаться;

V2 зростуть;

V3 не зміняться.

Q25 При збільшенні обсягів виробництва постійні витрати на одиницю продукції:

V1 збільшуються;

V2 зменшуються;

V3 залишаються незмінними.

Q26 При зростанні обсягів виробництва продукції та незмінних цінах на сировину, матеріали, енергію собівартість одиниці виробу:

V1 зменшиться;

V2 зросте;

V3 не зміниться.

Приклади розрахунків

Приклад 9.1. Виконати аналіз витрат на виробництво продукції за економічними елементами (таблиця 9.1). З'ясувати вплив факторів на зміну загальної суми витрат на виробництво продукції, якщо відомо, що на підприємстві виробляється чотири види продукції. Обсяги випуску кожного виду продукції та величину змінних витрат на одиницю продукції подано в таблиці 9.2. Коефіцієнт виконання плану з випуску продукції складає 1,1.

Таблиця 9.1 – Кошторис витрат на виробництво продукції

Елементи витрат	Звітний рік, тис. грн	
	План	Факт
Матеріальні витрати	28929	28805
Витрати на оплату праці	6720	7953
Відрахування на соціальні заходи	2520	2668
Амортизація основних засобів	4620	5113
Інші витрати	12893	12590
Разом витрати на виробництво	55682	57129
У тому числі:		
змінні витрати	22620	23115
постійні витрати	33062	34014

Таблиця 9.2 – Вихідні дані для розрахунку змінної собівартості товарного випуску

Вид продукції	Обсяг випуску		Сума змінних витрат на одиницю продукції, грн	
	За планом	Фактично	За планом	Фактично
А	2800	2816	3304	3300
Б	1020	940	5098	5200
В	810	750	3827	3800
Г	772	896	4444	4599

Розв'язання

1 Виконаємо аналіз витрат на виробництво продукції за економічними елементами.

Аналіз витрат на виробництво за економічними елементами здійснюється в цілому по підприємству, цеху, ділянках шляхом порівняння планової суми з фактичною або фактичною (звітною) сумою з аналогічними показниками попередніх періодів. Визначається планова й фактична структура витрат на виробництво, знаходять відхилення в абсолютному й відносному виразі.

Розрахунки виконаємо у таблиці 9.3.

Таблиця 9.3 – Аналіз витрат на виробництво продукції за економічними елементами

Елементи витрат	Звітний рік, тис. грн	Структура, %		
	Абсолютне відхилення, +/-	План	Факт	Абсолютне відхилення, +/-
Матеріальні витрати	$28805 - 28929 = -124$	$\frac{28929}{55682} * 100 = 51,9$	$\frac{28805}{57129} * 100 = 50,4$	$50,4 - 51,9 = -1,5$
Витрати на оплату праці	$7953 - 6720 = +1233$	$\frac{6720}{55682} * 100 = 12,1$	$\frac{7953}{57129} * 100 = 14$	$14 - 12,9 = 1,9$
Відрахування на соціальні заходи	$2668 - 2520 = +148$	$\frac{2520}{55682} * 100 = 4,5$	$\frac{2668}{57129} * 100 = 4,7$	$4,7 - 4,5 = 0,2$
Амортизація основних засобів	$5113 - 4620 = +493$	$\frac{4620}{55682} * 100 = 8,3$	$\frac{5113}{57129} * 100 = 8,9$	$8,9 - 8,3 = 0,6$
Інші витрати	$12590 - 12893 = -303$	$\frac{12893}{55682} * 100 = 23,2$	$\frac{12590}{57129} * 100 = 22$	$22 - 23,2 = -1,2$
Разом витрати на виробництво	$57129 - 55682 = +1447$	100,00	100,00	-
У тому числі:				
змінні витрати	$23115 - 22620 = +495$	$\frac{22620}{55682} * 100 = 40,7$	$\frac{23115}{57129} * 100 = 40,5$	$40,5 - 40,7 = -0,2$
постійні витрати	$34014 - 33062 = +952$	$\frac{33062}{55682} * 100 = 59,3$	$\frac{34014}{57129} * 100 = 59,5$	$59,5 - 59,3 = 0,2$

Таким чином, протягом аналізованого періоду на підприємстві фактичні витрати перевищили плановий рівень на 1447 тис. грн, або на 2,6 %. Перевитрати відбулися за такими елементами витрат: витрати на оплату праці зросли на 1233 тис. грн, відрахування на соціальні заходи – 148 тис. грн, амортизація основних засобів – на 493 тис. грн. Одночасно спостерігається економія матеріальних витрат на суму 124 тис. грн та інших витрат – на 303 тис. грн. Змінилася й

структура витрат на виробництво продукції, а саме: зменшилася частка матеріальних витрат, інших витрат, а частка витрат на оплату праці, відрахувань на соціальні заходи й амортизація збільшилися.

2 Визначимо вплив факторів на зміну загальної суми витрат на виробництво продукції методом ланцюгових підстановок.

Загальна сума витрат може змінюватися під дією різних зовнішніх і внутрішніх факторів, а саме: обсягу випуску продукції, її структури, рівня змінних витрат на одиницю продукції; суми постійних витрат підприємства. Аналіз загальної суми витрат здійснюється з обов'язковим обліком коефіцієнта виконання плану з виробництва продукції.

Відповідно до цього для аналізу загальної суми витрат на виробництво продукції використовується така факторна модель:

$$Z_{заг} = \sum (ВП_{заг} \cdot УД_i \cdot B_i) + A, \quad (9.1)$$

де $Z_{заг}$ – загальна сума витрат;

$ВП_{заг}$ – обсяг випуску продукції в цілому по підприємству;

$УД_i$ – структура випуску продукції;

B_i – сума змінних витрат на одиницю продукції;

A – сума постійних витрат на весь випуск продукції.

2.1 За планом на плановий випуск продукції:

$$Z^{nl}_{заг} = \sum (ВП^{nl}_{заг} \cdot B^{nl}_i) + A^{nl}, \quad (9.2)$$

$$Z^{nl}_{заг} = (2800 * 3,304 + 1020 * 5,098 + 810 * 3,827 + 772 * 4,444) + 33062 = 54044 \text{ тис. грн.}$$

2.2 За планом, перерахованим на фактичний обсяг виробництва продукції при збереженні планової структури:

$$Z^{ym1}_{заг} = \sum (ВП^{nl}_{заг} \cdot B^{nl}_i) \cdot K_{III} + A^{nl}, \quad (9.3)$$

$$Z^{ym1}_{заг} = (2800 * 3,304 + 1020 * 5,098 + 810 * 3,827 + 772 * 4,444) * 1,1 + 33062 = 56142 \text{ тис. грн.}$$

2.3 Визначимо, як змінилася загальна сума витрат на виробництво продукції за рахунок зміни обсягу виробництва:

$$\Delta Z_{загВП} = Z^{ум1}_{заг} - Z^{нл}_{заг}, \quad (9.4)$$

$$\Delta Z_{загВП} = 56142 - 54044 = 2098 \text{ тис. грн.}$$

2.4 На плановому рівні на фактичний обсяг випуску продукції при фактичній її структурі:

$$Z^{ум2}_{заг} = \sum (ВП^{\phi}_{заг} \cdot B^{нл}_i) + A^{нл}, \quad (9.5)$$

$$Z^{ум2}_{заг} = (2816 * 3,304 + 940 * 5,098 + 750 * 3,827 + 896 * 4,444) + 33062 = 54010 \text{ тис.грн.}$$

2.5 Визначимо, як змінилася загальна сума витрат на виробництво продукції за рахунок зміни структури випуску продукції:

$$\Delta Z_{загУД} = Z^{ум2}_{заг} - Z^{ум1}_{заг}, \quad (9.6)$$

$$\Delta Z_{загУД} = 54010 - 56142 = 2132 \text{ тис. грн.}$$

2.6 Фактичний рівень загальних витрат на виробництво продукції при плановому рівні постійних витрат:

$$Z^{ум3}_{заг} = \sum (ВП^{\phi}_{заг} \cdot B^{\phi}_i) + A^{нл}, \quad (9.7)$$

$$Z^{ум3}_{заг} = (2816 * 3,300 + 940 * 5,200 + 750 * 3,800 + 896 * 4,599) + 33062 = 54213,5 \text{ тис.грн}$$

2.7 Визначимо, як змінилася загальна сума витрат на виробництво продукції за рахунок зміни змінних витрат:

$$\Delta Z_{загВ} = Z^{ум3}_{заг} - Z^{ум2}_{заг}, \quad (9.8)$$

$$\Delta Z_{загВ} = 54213,5 - 54010 = 203,50 \text{ тис. грн.}$$

2.8 Фактичний рівень загальних витрат на виробництво продукції:

$$Z^{\phi}_{заг} = \sum (ВП^{\phi}_{заг} \cdot B^{\phi}_i) + A^{\phi}, \quad (9.9)$$

$$Z^{\phi}_{заг} = (2816 * 3,300 + 940 * 5,200 + 750 * 3,800 + 896 * 4,599) + 34014 = 55165,5 \text{ тис. грн.}$$

2.9 Визначимо, як змінилася загальна сума витрат на виробництво продукції за рахунок зміни постійних витрат:

$$\Delta Z_{загА} = Z^{\phi}_{заг} - Z^{умЗ}_{заг}, \quad (9.10)$$

$$\Delta Z_{загА} = 55165,5 - 54213,5 = 952 \text{ тис. грн.}$$

Перевірка:

$$\Delta Z_{заг} = Z^{\phi}_{заг} - Z^{пл}_{заг} = \Delta Z_{загВП} + \Delta Z_{загУД} + \Delta Z_{загВ} + \Delta Z_{загА}, \quad (9.11)$$

$$\Delta Z_{заг} = 55165,5 - 54044 = 2098 + (-2132) + 203,5 + 952 = 1121,5 \text{ тис. грн.}$$

Висновок. На основі проведених розрахунків можна зробити висновок, що протягом аналізованого періоду загальна сума витрат на виробництво продукції збільшилася на 1121,5 тис. грн. Це відбулося за рахунок впливу таких факторів:

- у зв'язку зі зміною обсягу виробництва загальна сума витрат на виробництво продукції збільшилася на 2098 тис. грн;
- за рахунок зміни структури виробництва продукції сума витрат зменшилася на 2132 тис. грн;
- у зв'язку з підвищенням рівня питомих змінних витрат спостерігаються перевитрати загальної суми витрат на 203,5 тис. грн;
- за рахунок зростання величини постійних витрат загальна сума витрат на виробництво продукції зросла на 952 тис. грн.

Приклад 9.2. Виконати аналіз витрат на 1 грн товарної продукції та визначити вплив факторів на зміну даної величини, використовуючи дані таблиць 9.4-9.5.

Таблиця 9.4 – Обсяг товарної продукції та витрати на її виробництво і збут

Показник	Факт попереднього року	Звітний рік	
		план	факт
Витрати на виробництво і збут продукції, тис. грн	11011,7	11459,4	9055,8
Товарна продукція, тис. грн	12840,4	13522,1	10110,2

Таблиця 9.5 – Вихідні дані за видами продукції

Продукція	План			Факт		
	Кількість продукції, т	Витрати на 1 т, грн	Ціна 1 т, грн	Кількість продукції, т	Витрати на 1 т, грн	Ціна 1 т, грн
Лотос	3219,1	1176	1390	2055,6	1284	1440
Опель Біо	3706,8	1206	1420	2622,7	1312	1460
Опель універсал	1951,0	1218	1440	1701,2	1322	1475
Кристал	878,0	942	1110	708,9	1025	1145
Усього	9754,9			7088,4		

Розв'язання

1 Показник рівня витрат на 1 грн товарної продукції $B_{1грн}$ обчислюється шляхом ділення загальної суми витрат на виробництво товарної продукції B_{ϵ} на її обсяг $Q_{ТП}$:

$$B_{1грн} = \frac{B_{\epsilon}}{Q_{ТП}} \text{ або } B_{1грн} = \frac{\sum_1^n N \cdot C_{\epsilon}}{\sum_1^n N \cdot Ц_{\epsilon}}, \quad (9.12)$$

- де $Q_{ТП}$ – обсяг товарної продукції, тис. грн;
 N – кількість виробів, шт.;
 C_{ϵ} – собівартість окремих видів виробів, грн;
 $Ц_{\epsilon}$ – ціна одного виробу, грн.;
 n – число найменувань виробів.

На основі вихідних даних таблиці 9.4 визначимо показник рівня витрат на 1 грн товарної продукції та проведемо його загальний аналіз. Розрахунки виконаємо у вигляді таблиці 9.6.

Таким чином, у звітному році витрати на 1 грн товарної продукції зросли порівняно з минулим роком на 4,6 % та порівняно з планом на 5,8 %. Така ситуація склалася за рахунок більш низьких темпів зниження витрат у порівнянні зі зменшенням темпів обсягу товарної продукції.

2 Визначимо вплив факторів на зміну витрат на 1 грн товарної продукції, скориставшись даними таблиці 9.5.

Безпосередній вплив на зміну рівня витрат на 1 грн товарної продукції здійснюють чотири фактори, які перебувають із ними в прямому функціональному зв'язку, або фактори першого порядку зв'язку із цим результативним показником:

- а) структура асортименту товарної продукції, тобто співвідношення окремих видів продукції в загальному її обсязі;
- б) рівень собівартості окремих видів продукції;
- в) рівень цін на спожиті сировину й матеріали, а також тарифи на електроенергію й вантажні перевезення;
- г) рівень оптових цін підприємства на продукцію, яка випускається.

Для визначення впливу кожного з перерахованих факторів на зміну рівня витрат на 1 грн товарної продукції в порівнянні із планом використовується спосіб ланцюгових підстановок, а вплив відповідних факторів на рівень витрат на 1 грн товарної продукції розраховується за формулами:

- зміна витрат на 1 грн товарної продукції фактично у порівнянні з планом за рахунок зміни обсягу виробництва:

$$\Delta B_{1грнN} = \frac{\sum N_i' \cdot C_{ei}^{nl}}{\sum N_i' \cdot \Pi_i^{nl}} - \frac{\sum N_i^{nl} \cdot C_{ei}^{nl}}{\sum N_i^{nl} \cdot \Pi_i^{nl}} ; \quad (9.13)$$

- зміна витрат на 1 грн товарної продукції фактично у порівнянні з планом за рахунок зміни асортименту продукції:

$$\Delta B_{1грнаасорт} = \frac{\sum N_i^{\phi} \cdot C_{ei}^{nl}}{\sum N_i^{\phi} \cdot \Pi_i^{nl}} - \frac{\sum N_i' \cdot C_{ei}^{nl}}{\sum N_i' \cdot \Pi_i^{nl}} ; \quad (9.14)$$

- зміна витрат на 1 грн товарної продукції фактично у порівнянні з планом за рахунок зміни витрат на виробництво продукції:

$$\Delta B_{1\text{грн}C_{\epsilon}} = \frac{\sum N_i^{\phi} \cdot C_{\epsilon i}^{\phi}}{\sum N_i^{\phi} \cdot \Pi_i^{nl}} - \frac{\sum N_i^{\phi} \cdot C_{\epsilon i}^{nl}}{\sum N_i^{\phi} \cdot \Pi_i^{nl}}; \quad (9.15)$$

- зміна витрат на гривню товарної продукції фактично у порівнянні з планом за рахунок зміни оптових цін на продукцію:

$$\Delta B_{1\text{грн}\Pi} = \frac{\sum N_i^{\phi} \cdot C_{\epsilon i}^{\phi}}{\sum N_i^{\phi} \cdot \Pi_i^{\phi}} - \frac{\sum N_i^{\phi} \cdot C_{\epsilon i}^{\phi}}{\sum N_i^{\phi} \cdot \Pi_i^{nl}}, \quad (9.16)$$

де N_i^{nl} , N_i^{ϕ} – випуск і-го виду продукції відповідно за планом і фактично, нат. од.;

N_i' – випуск і-го виду продукції фактично при плановій структурі, нат. од.;

$C_{\epsilon i}^{nl}$, $C_{\epsilon i}^{\phi}$ – витрати на виробництво одиниці продукції і-го виду за планом і фактично, грн/т;

Π_i^{nl} , Π_i^{ϕ} – оптова ціна одиниці і-го виду продукції за планом і фактично, грн/т.

Для з'ясування впливу факторів на зміну величини витрат на 1 грн товарної продукції виконаємо проміжні розрахунки, які доцільно подати у вигляді таблиці 9.7.

На основі проведених проміжних розрахунків, використовуючи розрахункові формули виявлення впливу відповідних факторів, вплив факторів на зміну рівня витрат на 1 грн товарної продукції становить:

- вплив зміни обсягу виробництва продукції на зміну рівня витрат на 1 грн товарної продукції:

$$\Delta B_{1\text{грн}N} = \frac{8327,1}{10642,2} - \frac{11459,4}{13552,1} = -0,065 \text{ грн/грн};$$

- вплив зміни асортименту продукції на зміну рівня витрат на 1 грн товарної продукції:

$$\Delta B_{1\text{грн}асорт} = \frac{8320,3}{9818,1} - \frac{8327,1}{10642,2} = 0,065 \text{ грн/грн};$$

- вплив зміни витрат на виробництво продукції на зміну рівня витрат на 1 грн товарної продукції:

$$\Delta B_{1\text{грн}C_e} = \frac{9055,8}{9818,1} - \frac{8320,3}{9818,1} = 0,075 \text{ грн/грн};$$

- вплив зміни оптових цін на продукцію на зміну рівня витрат на 1 грн товарної продукції:

$$\Delta B_{1\text{грн}Ц} = \frac{9055,8}{10110,2} - \frac{9055,8}{9818,1} = -0,026 \text{ грн/грн}.$$

Перевірка:

$$\Delta B_{1\text{грн}} = B_{1\text{грн}}^{\phi} - B_{1\text{грн}}^{nl} = \Delta B_{1\text{грн}N} + \Delta B_{1\text{грн}асорт} + \Delta B_{1\text{грн}C_e} + \Delta B_{1\text{грн}Ц}, \quad (9.17)$$

$$\Delta B_{1\text{грн}} = 0,896 - 0,847 = (-0,065) + 0,065 + 0,075 + (-0,026) = 0,049.$$

Висновок. Із наведених даних видно, що в результаті зміни обсягу виробництва витрати на 1 грн товарної продукції знизились на 0,065 грн/грн. Позитивний вплив на зменшення витрат на 1 грн товарної продукції мало і зростання цін. У результаті дії інших двох факторів – структурних зрушень продукції та зміни витрат на виробництво і збут продукції – витрати на 1 грн товарної продукції зросли відповідно на 0,065 та 0,075 грн/грн. Сумарний вплив факторів становить 0,049 грн/грн

($-0,065 + 0,065 + 0,075 - 0,026$), що відповідає загальному відхиленню фактичних витрат на 1 грн товарної продукції від планової величини.

Завдання до самостійної роботи

Завдання 9.1. Визначити показник витрат на 1 грн товарної продукції і встановити причини зміни цього показника за нижченаведеними даними.

Собівартість товарної продукції, тис. грн:

- за планом – 600...756;
- за планом, перерахованим на фактичний випуск і асортимент – 640...875;
- фактично – 620...777.

Товарна продукція в оптових цінах, тис. грн:

- за планом – 800...900;
- фактично у цінах, прийнятих у плані – 840...950;
- фактично у діючих цінах – 860...910.

Завдання 9.2. Проаналізувати структуру витрат підприємства (таблиця 9.8).

Таблиця 9.8 – Вихідні дані для аналізу

Елементи операційних витрат, тис. грн	Базовий період	Звітний період
1 Матеріальні витрати	100...115	102...109
2 Витрати на оплату праці	150...175	154...162
3 Відрахування на соціальні заходи	90...95	85...96
4 Амортизація	64...68	65...68
5 Інші операційні витрати	100...112	90...98
Разом	504...565	496...533

Завдання 9.3. Визначити індексним методом вплив факторів на собівартість реалізації продукції. Вихідні дані для виконання розрахунків подано в таблиці 9.9.

Таблиця 9.9 – Вихідні дані

Види продукції	Кількість, т		Ціна, грн/кг		Обсяг реалізації, тис. грн	
	за планом	фактично	за планом	фактично	за планом	фактично
А	3...5	4...9	5	5,5	15..20	22...28
В	8...12	6...12	4	5	32..35	30...36
Разом						

Завдання 9.4. Проаналізувати собівартість одиниці виробу за статтями витрат (таблиця 9.10).

Таблиця 9.10 – Вихідні дані для аналізу собівартості одиниці виробу

Стаття витрат	На одиницю продукції, грн			Відхилення			
	Минулий рік	Звітний рік		від минулого року		від плану	
		план	факт	абсолютне +/-	відносне, %	абсолютне +/-	відносне, %
Сировина та матеріали	1070	1081	1100				
Зворотні відходи	31	30	50				
Покупні напівфабрикати	1050	1046	980				
Паливо, енергія	1000	900	1100				
Заробітна плата виробничих робітників	2200	2400	2130				
Відрахування на соціальне страхування	860	897	768				
Витрати на підготовку й освоєння виробництва	250	260	230				
Витрати на утримання й використання устаткування	700	702	800				
Цехові витрати	460	500	600				
Втрати від браку	129	—	132				
Інші виробничі витрати	130	150	190				
Виробнича собівартість	7918	7906	7986				

Завдання 9.5. Обчисліть способом ланцюгових підстановок вплив факторів на зміну собівартості одиниці виробу КТД 2-2 (таблиця 9.11).

Таблиця 9.11 – Вихідні дані

Показник	За планом	Фактично	Відхилення від плану
Обсяг виробництва, шт.	120...125	116...121	
Сума постійних витрат, тис. грн	121,4...132	116,7...125	
Змінні витрати на одиницю продукції, грн	6894...7125	6980...7255	
Собівартість 1 шт., грн	7906...8126	7986...8224	

Завдання 9.6. Собівартість виробництва продукції на промисловому підприємстві характеризується даними, наведеними в таблиці 9.12.

Таблиця 9.12 – Вихідні дані

Показник	Значення
Собівартість продукції, тис. грн.:	
за планом	7838...9823
за планом, перерахованим на фактичний обсяг і асортимент продукції	7808...9803
фактична в цінах, прийнятих у плані	7867...9923
фактична в цінах, прийнятих у плані на продукцію при діючих цінах на матеріали, паливо, енергію	8103...10124
фактична у діючих цінах	8103...10124
Обсяг товарної продукції, тис. грн.:	
за планом	8819...9104
за планом, перерахованим на фактичний обсяг і асортимент продукції	8925...9874
фактично у діючих цінах	8994...9997

Виконати факторний аналіз витрат на 1 грн товарної продукції.

Завдання 9.7. У базовому періоді підприємством було виготовлено продукції в обсязі 1900...2100 од. Змінна собівартість виробу склала 700...842 грн, а сума постійних витрат на весь обсяг виробництва – 500...580 тис. грн.

При цьому відомо, що трудомісткість виготовлення одного виробу склала 42...45 год, а матеріаломісткість – 8...9 кг. Планом передбачено, що ціна матеріальних ресурсів становитиме 29...35 грн, плановий рівень заробітної плати на одиницю продукції 3,5...4,1 грн, норматив відрахувань на соціальні заходи – 38...39 %. На підприємстві планують здійснити заходи щодо зниження витрат та підвищення обсягу виробництва, завдяки яким можливо збільшити обсяг виробництва на 360...420 од., знизити трудомісткість виробництва до 35...38 год, матеріаломісткість виробу до 6,5...7,2 кг, при цьому за рахунок упровадження заходів постійні витрати збільшаться на 10200...11255 грн. Необхідно встановити резерв зниження собівартості виробу.

ТЕМА 10. АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Перелік основних питань

- 10.1 Завдання, інформаційні джерела, об'єкти аналізу.
- 10.2 Етапи аналізу.
- 10.3 Зовнішній фінансовий аналіз фінансових результатів.
- 10.4 Методика проведення внутрішньогосподарського аналізу фінансових результатів.
- 10.5 Факторний аналіз валового прибутку.
- 10.6 Факторний аналіз прибутку від випуску товарної продукції.
- 10.7 Аналіз резервів зростання прибутку від операційної та звичайної діяльності підприємства.

Література [2, 4, 5, 8, 10].

Питання до самоконтролю

1 У чому полягають основні завдання аналізу фінансових результатів діяльності підприємства?

2 Перерахуйте основні етапи аналізу фінансових результатів діяльності підприємства.

3 Розкрийте зміст методики проведення внутрішньогосподарського аналізу фінансових результатів.

4 Що таке валовий прибуток та які фактори впливають на його величину?

5 Перерахуйте основні джерела інформації для аналізу прибутку підприємства.

6 Що таке прибуток та поясніть, яким чином відбувається його формування?

7 Які фактори впливають на фінансові результати від реалізації продукції?

8 Перерахуйте основні види рентабельності та охарактеризуйте їх.

9 У чому полягають особливості аналізу резервів збільшення прибутку та рентабельності?

Тести

Q1 Валовий прибуток від реалізації визначається як:

V1 різниця між оптовою ціною та повною собівартістю виробу;

V2 різниця між обсягом товарного випуску та змінною собівартістю товарного випуску;

V3 різниця між оптовою ціною та виробничою собівартістю виробу;

V4 різниця між відпускною ціною та змінною собівартістю виробу;

V5 різниця між оптовою ціною та змінною собівартістю виробу;

V6 різниця між виручкою від реалізації в оптових цінах та собівартістю реалізованої продукції.

Q2 При зростанні постійних витрат та незмінному значенні ціни та змінної собівартості виробу обсяг критичного випуску:

- V1 зросте;
- V2 зменшиться;
- V3 не зміниться.

Q3 У звітному періоді збільшилась величина обсягу продажу, вплив цього фактора на рентабельність обсягу продажу становить 5 % та збільшився прибуток від реалізації продукції, вплив цього фактора на рентабельність обсягу продажу становить 3 %. У результаті сумарної дії цих факторів рентабельність продажу:

- V1 зросте на 8 %;
- V2 зросте на 2 %;
- V3 зменшиться на 2 %;
- V4 зменшиться на 8 %.

Q4 Як визначити вплив собівартості на загальну суму валового прибутку:

V1 порівнянням фактичної собівартості реалізованої продукції з плановою, перерахованою на фактичний обсяг реалізації;

V2 порівнянням планової собівартості реалізованої продукції з плановою, перерахованою на фактичний обсяг реалізації;

V3 порівнянням фактичної та планової собівартості реалізованої продукції.

Q5 Чи впливає на прибуток підприємства підвищення у загальному обсязі випуску продукції питомої ваги виробів з високою рентабельністю.

- V1 впливає, збільшуючи прибуток;
- V2 впливає, зменшуючи прибуток;
- V3 не впливає.

Q6 При незмінних обсягах виробництва резервом для збільшення прибутку є:

V1 зменшення собівартості, обґрунтований ріст цін на вироби;

V2 збільшення собівартості, зменшення цін на вироби;
V3 окрім обсягу виробництва, на прибуток від реалізації інші фактори не впливають.

Q7 Якщо темп зростання витрат фірми випереджує темп зростання вартості товарної продукції, це може означати:

- V1 зменшення рівня прибутку від товарної продукції;
- V2 збільшення рівня прибутку від товарної продукції.

Q8 На зміну маржинального доходу на одиницю виробу впливає зміна:

- V1 ціни, структури, собівартості, обсягу виробу;
- V2 рентабельності активів, швидкості обігу активів;
- V3 ціни, змінної собівартості виробу.

Q9 Який взаємозв'язок між сумою прибутку підприємства та рівнем собівартості одиниці продукції;

- V1 прямий;
- V2 зворотній;
- V3 взаємозв'язку немає.

Q10 В умовах виробництва на підприємстві одного виробу критичний обсяг виробництва визначається як:

- V1 відношення постійних витрат підприємства до маржинального доходу на виріб;
- V2 відношення маржинального доходу на виріб до змінної собівартості;
- V3 відношення змінної собівартості до ціни виробу.

Q11 Якщо темп зростання маржинального доходу на випуск випереджує темп зростання постійних витрат, запас фінансової міцності підприємства:

- V1 знизиться;
- V2 зросте;
- V3 не зміниться;
- V3 збільшення рівня рентабельності товарної продукції.

Q12 При зростанні ціни на продукцію за умов незмінної собівартості критичний обсяг випуску:

- V1 зменшиться;
- V2 збільшиться;
- V3 не зміниться.

Q13 До інтенсивних факторів зростання прибутку належать:

- V1 зміна величини запасів товарно-матеріальних цінностей;
- V2 збільшення тривалості робочого дня;
- V3 підвищення кваліфікації робітників;
- V4 збільшення коефіцієнта змінності обладнання.

Q14 На величину валового прибутку (збитку) впливають такі фактори:

V1 чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, собівартість реалізованої продукції;

V2 собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), адміністративні витрати, витрати на збут;

V3 чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), адміністративні витрати, витрати на збут;

V4 чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), адміністративні витрати, витрати на збут, фінансові доходи, фінансові витрати.

Q15 На фінансовий результат від операційної діяльності впливають такі фактори:

- V1 інші операційні доходи;
- V2 інші операційні витрати;
- V3 адміністративні витрати;
- V4 дохід від участі в капіталі.

Q16 Надзвичайні доходи і надзвичайні витрати впливають на:

- V1 прибуток від операційної діяльності;
- V2 прибуток від звичайної діяльності до оподаткування;
- V3 прибуток від звичайної діяльності;
- V4 чистий прибуток.

Q17 Дохід від операційної оренди активів аналізується у складі:

- V1 інших операційних доходів;
- V2 доходів від участі в капіталі;
- V3 інших фінансових доходів;
- V4 надзвичайних доходів.

Q18 Методика оцінки впливу факторів на прибуток від реалізації продукції, що базується на категорії маржинального доходу, дає змогу визначити вплив на прибуток таких факторів:

- V1 кількості, структури продукції та цін на продукцію;
- V2 кількості, структури продукції, цін на продукцію та витрат на її виготовлення та збут;
- V3 кількості та структури продукції, цін на продукцію, змінних та постійних витрат на її виготовлення та збут;
- V4 кількості продукції, цін на продукцію, змінних та постійних витрат на її виготовлення та збут.

Q19 Маржинальний дохід визначається як:

- V1 сума прибутку та постійних витрат;
- V2 сума прибутку та змінних витрат;
- V3 різниця обсягу реалізації та постійних витрат;
- V4 різниця обсягу реалізації та суми постійних і змінних витрат.

Приклади розрахунків

Приклад 10.1. Виконати факторний аналіз валового прибутку підприємства, використовуючи дані таблиці 10.1.

Таблиця 10.1 – Вихідні дані

Обсяг реалізації, т		Відпускна ціна, тис. грн / т	Собівартість, тис. грн / т	Чистий дохід від реалізації, тис. грн	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	Валовий прибуток, тис. грн
За планом	10800	12320	9740	133056000	105192000	27864000
Фактично	10370	12300	9670	127551000	100277900	27273100

Розв'язання

На зміну величини валового прибутку підприємства впливають такі фактори, як зміна фізичного обсягу реалізованої продукції, зміна відпускнуої ціни та собівартості одиниці продукції.

Для розрахунку впливу факторів скористаємося способом ланцюгових підстановок. Для цього введемо умовні скорочення та розрахуємо показники динаміки відповідних факторів (таблиця 10.2).

Таблиця 10.2 – Вихідні дані

Показник	Одиниця виміру	Умовне позначення	За планом	Фактично	Відхилення	
					+/-	%
Валовий прибуток	тис. грн	P_{ϵ}	27864000	27273100	-590900	-2,1
Обсяг реалізації продукції	т	Q_{PP}	10800	10370	-430	-3,9
Відпускна ціна	тис. грн / т	C_{ϵ}	12320	12300	-20	-0,1
Собівартість одиниці продукції	тис. грн / т	C	9740	9670	-70	-0,7

Оскільки результативним показником виступає валовий прибуток, то вихідна трифакторна мультиплікативна модель розрахунку впливу факторів матиме такий вигляд:

$$P_{\epsilon} = (C_{\epsilon} * Q_{PP}) - (C * Q_{PP}) = Q_{PP} * (C_{\epsilon} - C). \quad (10.1)$$

2.1 Оскільки перший етап визначення впливу факторів на результативний показник методом ланцюгових підстановок полягає в розрахунку планової величини результативного показника, то визначимо значення величини валового прибутку у базисному (плановому) періоді:

$$P_{\epsilon}^0 = Q_{PP}^0 * (C_{\epsilon}^0 - C^0), \quad (10.2)$$

$$P_{\epsilon}^0 = 10800 * (12320 - 9740) = 27864000 \text{ тис. грн.}$$

2.2 Вплив зміни обсягу реалізації продукції на зміну величини валового прибутку підприємства (*Підстановка 1*):

$$P^1_{\epsilon} = Q^1_{PI} * (C^0_{\epsilon} - C^0), \quad (10.3)$$

$$P^1_{\epsilon} = 10370 * (12320 - 9740) = 26754600,$$

$$\Delta P_{\epsilon(\Delta Q_{PI})} = P^1_{\epsilon} - P^0_{\epsilon}, \quad (10.4)$$

$$\Delta P_{\epsilon(\Delta Q_{PI})} = 26754600 - 27864000 = -1109400.$$

2.3 Вплив зміни відпускної ціни на зміну величини валового прибутку підприємства (*Підстановка 2*):

$$P^2_{\epsilon} = Q^1_{PI} * (C^1_{\epsilon} - C^0), \quad (10.5)$$

$$P^2_{\epsilon} = 10370 * (12300 - 9740) = 26547200,$$

$$\Delta P_{\epsilon(\Delta C_{\epsilon})} = P^2_{\epsilon} - P^1_{\epsilon}, \quad (10.6)$$

$$\Delta P_{\epsilon(\Delta C_{\epsilon})} = 26547200 - 26754600 = -207400.$$

2.4 Вплив зміни собівартості одиниці продукції на зміну величини валового прибутку підприємства (*Підстановка 3*):

$$P^3_{\epsilon} = Q^1_{PI} * (C^1_{\epsilon} - C^1), \quad (10.7)$$

$$P^3_{\epsilon} = 10370 * (12300 - 9670) = 27273100,$$

$$\Delta P_{\epsilon(\Delta C)} = P^3_{\epsilon} - P^2_{\epsilon} \quad (10.8)$$

$$\Delta P_{\epsilon(\Delta C)} = 27273100 - 26547200 = 725900.$$

2.5 Виконаємо перевірку проведених аналітичних розрахунків, зміст якої згідно з методом ланцюгових підстановок полягає в такому: *алгебраїчна сума впливу всіх факторів завжди дорівнює абсолютному відхиленню за результативним показником, тобто:*

$$\Delta\Pi_{\epsilon} = \Pi_{\epsilon}^{\phi} - \Pi_{\epsilon}^{пл} = \Delta\Pi_{\epsilon(\Delta Q_{РП})} + \Delta\Pi_{\epsilon(\Delta Ц_{\epsilon})} + \Delta\Pi_{\epsilon(\Delta C)}, \quad (10.9)$$

$$\Delta\Pi_{\epsilon} = 27273100 - 2786400 = -1109400 + (-207400) + 725900,$$

$$\Delta\Pi_{\epsilon} = -590900 = -590900 \text{ тис. грн.}$$

Висновок. За проведеними розрахунками можна зробити такий висновок. Протягом аналізованого періоду на підприємстві спостерігається зменшення величини валового прибутку підприємства на 590900 тис. грн, що відбулося, головним чином, за рахунок впливу трьох факторів: обсягу реалізації продукції, відпускної ціни та собівартості одиниці продукції. Зокрема, за рахунок зменшення обсягу реалізації продукції на 430 т, або на 3,9 %, валовий прибуток підприємства зменшився на 1109400 тис. грн. За рахунок зменшення відпускної ціни на 20 тис. грн / т, або на 0,1 %, валовий прибуток зменшився на 207400 тис. грн. За рахунок зменшення собівартості одиниці продукції на 70 тис. грн / т, або на 0,7 %, валовий прибуток від реалізації збільшився на 725900 тис. грн.

Приклад 10.2 Визначити резерви зростання прибутку підприємства за рахунок збільшення обсягу реалізації, якщо відомо, що на підприємстві виготовляється п'ять видів продукції, фактичні та планові обсяги реалізації якої подано в таблиці 10.3.

Таблиця 10.3 – Вихідні дані

Продукція	Обсяг реалізації, грн	
	за планом	фактично
А	125300	125450
Б	327500	327730
В	263240	263450
Г	129560	129640
Д	754630	754750

При цьому відомо, що планова величина прибутку, що повинна отримуватися від реалізації одиниці продукції, складає: для виробу А – 10 грн, для виробу Б – 15 грн, для виробу В – 20 грн, для виробу Г – 30 грн, для виробу Д – 45 грн.

Розв'язання

На величину прибутку підприємства безпосередньо впливають такі фактори, як обсяг реалізації продукції, її ціна та собівартість. Відповідно до цього резерви зростання прибутку за рахунок збільшення обсягу реалізації розраховуються за формулою

$$PЗ_{П(\Delta Q)} = \sum_l^n П_i^{nl} * \Delta Q, \quad (10.10)$$

де $PЗ_{П(\Delta Q)}$ – резерви зростання прибутку підприємства за рахунок зміни обсягу реалізації, тис. грн;

$П_i^{nl}$ – планова сума прибутку на одиницю i -ї продукції;

ΔQ – обсяг додатково реалізованої продукції, тис. грн.

Для визначення величини резервів зростання прибутку за рахунок збільшення обсягу реалізації продукції в першу чергу розрахуємо обсяг додатково реалізованої продукції. Для цього необхідно від фактичного обсягу реалізації продукції відняти плановий її рівень:

$$\Delta Q = Q_i^{\phi} - Q_i^{nl}, \quad (10.11)$$

де Q_i^{ϕ} – фактичний обсяг реалізації i -го виду продукції, грн;

Q_i^{nl} – плановий обсяг реалізації i -го виду продукції, грн.

Розрахунки подамо в таблиці 10.4.

Таблиця 10.4 – Визначення обсягу додатково реалізованої продукції

Продукція	Обсяг реалізації, грн		Обсяг додатково реалізованої продукції ΔQ , грн
	за планом	фактично	
А	125300	125450	150
Б	327500	327730	230
В	263240	263450	210
Г	129560	129640	80
Д	754630	754750	120

Отримавши величину додатково реалізованої продукції, визначимо величину резервів зростання прибутку підприємства за рахунок збільшення обсягу реалізації продукції шляхом множення планової суми прибутку на одиницю i -ї продукції на обсяг додатково реалізованої продукції. Розрахунки подамо у вигляді таблиці 10.5.

Таблиця 10.5 – Розрахунок резервів зростання прибутку

Продукція	Обсяг додатково реалізованої продукції ΔQ , грн	Планова сума прибутку на одиницю продукції $\Pi_i^{пл}$, грн	Резерви зростання суми прибутку $PЗ_{\Pi(\Delta Q)}$, тис. грн
А	150	10	1,5
Б	230	15	3,45
В	210	20	4,2
Г	80	30	2,4
Д	120	45	5,4
Усього	-	-	16,95

Висновок. На основі отриманих розрахунків можна зробити висновок, що резерви зростання прибутку підприємства за рахунок збільшення обсягу реалізації всіх видів продукції становитимуть 16,95 тис. грн.

Завдання до самостійної роботи

Завдання 10.1. Визначити прибуток та рентабельність виробу на кожному з трьох підприємств, що випускають праски однакової моделі, якщо повна собівартість виробу на підприємствах: $C_1 = 220 \dots 250$ грн / шт., $C_2 = 250 \dots 270$ грн / шт., $C_3 = 265 \dots 295$ грн / шт., а річний обсяг продукції прасок становить: $N_1 = 10$ тис. шт / р.; $N_2 = 6 \dots 8$ тис. шт / р.; $N_3 = 2 \dots 5$ тис. шт / р. Відомо, що нормативна рентабельність виробу $P_n = 18\%$.

Завдання 10.2. Визначити рентабельність виробу і річну суму прибутку від реалізації 8300...9256 виробів. Виробнича собівартість виробу 28...33 грн. Оптова ціна підприємства на даний виріб становить 35...42 грн, а відсоток позавиробничих витрат дорівнює 6.

Завдання 10.3. Визначити оптову ціну та рентабельність виробу на кожному з підприємств, зайнятих випуском однотипної продукції, якщо нормативний показник рентабельності виробу в галузі становить 28 %. Собівартість і обсяг випуску продукції на кожному з підприємств подано у таблиці 10.6.

Таблиця 10.6 – Вихідні дані

Показник	Підприємство				
	I	II	III	IV	V
Собівартість продукції, грн / шт.	55...62	53...68	50...57	44...49	40...43
Річна програма, тис. шт / р.	0,5	1,0	2,0	5,0	10,0

Завдання 10.4. Визначте вплив факторів на суму валового прибутку підприємства за даними таблиці 10.7.

Таблиця 10.7 – Вихідні дані

Показник	План	Фактично
Реалізовано продукції, т	600...755	800...925
Ціна 1т, грн.	530...680	500...678
Собівартість 1т, грн	300...350	280...325

Завдання 10.5. За наведеними даними проаналізуйте прибуток підприємства і вкажіть фактори, які вплинули на його величину. Вихідні дані для проведення розрахунків подано в таблиці 10.8.

Таблиця 10.8 – Вихідні дані

Показник	План	Фактично
Реалізовано продукції (сума), грн	4000...4200	4108...4536
Реалізовано продукції, т	8000...8256	7900...8255
Собівартість 1т реалізованої продукції, грн	400...512	380...422
Інші прибутки (збитки), грн	500...750	800...924
Чистий прибуток (збиток), грн		

Завдання 10.6. Виконати факторний аналіз динаміки прибутку від продажу за даними таблиці 10.9.

Таблиця 10.9 – Вихідні дані

Показник	Базовий період	Звітний період
Відпускна ціна, грн	100...180	105...195
Повна собівартість виробу, грн	60...85	68...75
Непрямі податки (ПДВ): ставка, відсоток до ціни	16,67	16,67
сума на виріб, грн	16,67	17,05
Фізичний обсяг реалізації, од.	2000...4000	2100...4215

Завдання 10.7. Визначити резерви зростання прибутку підприємства за рахунок збільшення обсягу реалізації та зниження собівартості продукції, якщо відомо, що на підприємстві виготовляється три види продукції. При цьому відомо, що планова величина прибутку, яка повинна бути отримана від реалізації одиниці продукції, складає:

- для виробу А – 20 грн,
- для виробу Б – 25 грн,
- для виробу В – 30 грн.

Вихідні дані для проведення розрахунків подано в таблиці 10.10.

Таблиця 10.10 – Вихідні дані

Продукція	Обсяг реалізації, тис. грн		Собівартість одиниці продукції, грн	
	за планом	фактично	за планом	фактично
А	200...250	250...286	95...112	98...102
Б	150...175	178...198	78...93	83...95
В	167...198	193...226	105...126	110...134

Завдання 10.8. Проаналізуйте вплив факторів на зміну валового прибутку й динаміку рентабельності продаж за даними таблиці 10.11.

Таблиця 10.11 – Вихідні дані

Стаття, тис. грн	За звітний період	За попередній період
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), грн.	2000...3200	2400...3600
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), грн.	1800...2400	1950...2560
Адміністративні витрати, грн.	70...85	85...96
Витрати на збут, грн	55...68	45...57

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1 Бровина Т.М. Теория экономического анализа: Учеб. пособие. – 2-е изд., испр. и доп. – Архангельск: Изд-во АГТУ, 2006. – 149 с.

2 Дикань В.Л. Экономика предприятия: Учеб. пособие / В.Л. Дикань, Е.В. Шраменко, Н.В. Якименко. – Харьков: УкрГАЖТ, 2012. – 274 с.

3 Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2001. —207 с.

4 Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз. – К.: МАУП, 2001. – 144 с.

5 Ковалев В.В. Финансовый анализ. Методы и процедуры. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 560 с.

6 Кожанова Є.П. Економічний аналіз: Навч. посібник для студентів екон. спец. усіх форм навчання / Є.П. Кожанова, І.П. Отенко. – Харків: ВД «Інжек», 2005. – 340 с.

7 Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навч. посібник. – К.: Знання, 2000. – 378 с.

8 Костенко Т.Д. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навч. посібник / Т.Д. Костенко, О.Є. Підгора, В.С. Рижиков, – 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 400 с.

9 Любушин Н.П. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия: Учеб. пособие для вузов / Н.П. Любушин, В.Б. Лещева, В.Г. Дьякова; Под ред. проф. Н.П. Любушина. – М: ЮНИТИ-ДАНА, 1999. – 471 с.

10 Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навч. посібник. – К.: Вища шк., 2003. – 278 с.

11 Череп А.В. Економічний аналіз: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2005. – 160 с.

12 Шеремет А.Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности: Учебник. – М.: Изд-во ИНФРА-М, 2008. – 200 с.